

«Правові аспекти реалізації екологічної та природоресурсної політики» Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 7-8 жовтня 2011 р., м. Дніпропетровськ, редкол.: В.І.Андрейцев [та ін.] - Д: Національний гірничий університет, 2011.- С.172-176.

Коросташова І.М.

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ТА ЗБУТ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ РОСЛИН, ЯК ВИД ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Отримання прибутків шляхом підробки товарів та одночасного використання чужої інтелектуальної власності все частіше зустрічається у всьому світі і стало гострою проблемою сьогодення. Використовуючи чужі об'єкти права інтелектуальної власності (торговельні марки, промислові зразки, корисні моделі тощо) порушник розширює збут своєї продукції. При цьому на ринку об'єктивно зростає попит на оригінальні товари, які виробляються та (або) реалізуються власником торговельної марки, а останній витісняється з ринку в тій частині платоспроможного попиту, в якій цей попит задовольняється реалізацією контрафактного товару. Крім збитків у вигляді упущеної вигоди, завдається шкода діловій репутації правовласника об'єкта права інтелектуальної власності, оскільки такий об'єкт нерідко використовується на товарах значно нижчої якості, що викликає у споживачів негативне ставлення і до оригінальних товарів.

Однак, поширення контрафактної фальсифікованої продукції завдає шкоди не тільки правовласникам об'єктів права інтелектуальної власності, виробникам та продавцям оригінальних товарів, які несуть фінансові збитки та потерпають від втрати репутації, завдається шкода і національним інтересам, оскільки веде до втрати країною інвестиційної привабливості, а також до втрати бюджетних коштів та робочих місць, що у свою чергу підриває стабільність економічного розвитку.

Питання, що стосуються порушень у сфері інтелектуальної власності досліджують: Г. Андрошук, О. Білорус, О. Бутнік-Сіверський, Б. Губський, С. Довгий, В. Дроб'язко, Р. Дроб'язко, О. Дудоров, В. Жаров, Ю. Капіца, П. Крайнев, О. Мельник, А. Пахаренко-Андерсон, О.А. Пі-

допригора, О.О. Підопригора, О. Святоцький, В. Сіденко, О. Тропіна, П.Цибульов, В. Чеботарьов, Т.Шневелева та інші.

Однак, питання, що стосуються правопорушень у сфері інтелектуальної власності, пов'язані із таким різновидом контрафакції - як фальсифікація, сьогодні на погляд автора досліджено недостатньо. В тому числі, це стосується фальсифікованих контрафактних товарів, що складають велику небезпеку для життя та здоров'я людей та тварин, оскільки у процесі виготовлення таких товарів використовуються небезпечні та неперевірені компоненти.

Поняття «фальсифікація» визначається, як - 1. Підроблення чого-небудь; // Погіршення з корисливою метою якості чого-небудь при збереженні зовнішнього вигляду. Фальсифікація вин (СУМ). 2. Умисне викривлення або неправильне тлумачення тих чи інших явищ, подій, фактів. 3. Підроблена річ, яку видають за справжню; підробка; // Замінник чого-небудь [1, с.669, т.4]. Отже, слово "фальсифікація" – похідне від латинського *falsifico*, що використовують у двох значеннях: навмисне викривлення будь-чого; зміна (підробка) з корисною метою виду або якостей об'єктів.

Велике занепокоєння викликає підробка таких товарів, як, наприклад, фармацевтичні препарати та продукти споживання, дитячі іграшки, запасні частини до автомобілів. Однак особливу небезпеку в цьому сенсі являють собою контрафактні фальсифіковані пестициди та агрохімікати.

Стаття 1 Закону України «Про пестициди і агрохімікати» від 2 березня 1995 року № 86/95-ВР, визначає, що «пестициди» – це токсичні речовини, їх сполуки або суміші речовин хімічного чи біологічного походження, призначені для знищення, регуляції та припинення розвитку шкідливих організмів, внаслідок діяльності яких вражаються рослини, тварини, люди і завдається шкоди матеріальним цінностям, а також гризунів, бур'янів, деревної, чагарникової рослинності, засмічуючих видів риб.

Агрохімікати – це органічні, мінеральні і бактеріальні добрива, хімічні меліоранти, регулятори росту рослин та інші речовини, що застосовуються для підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур і поліпшення якості рослинницької продукції [2].

Пестициди попадають в організм людини через шлунок, шкіру, легені.

Джерелами їх надходження є власне препарати, продукти, вода, повітря. Особливість пестицидів полягає в тому, що їх циркуляція в біосфері є неминучою, вони призначені для знищення живих організмів і тому потенційно небезпечні для людей та тварин, їх ефективність залежить від концентрації препарату, з ними контактують великі маси населення (люди, які працюють з препаратами, споживачі продуктів харчування, води, повітря). Тому, навіть використання оригінальних пестицидів та агрохімікатів має ґрунтуватися на науково обґрунтованих потребах з додержанням рекомендацій виробника.

Сучасне сільське господарство неможливо уявити без використання засобів захисту рослин. Навіть в органічному землеробстві, яке позиціонує себе як “без пестицидів“, насправді існує перелік засобів захисту рослин дозволених до використання. Це безпосередньо пов'язано із зростанням потреб людства у продуктах харчування, кормів, палива. Застосування пестицидів та агрохімікатів сьогодні допомагає фермерам збільшити врожай та врожайність рослин та задовольнити глобальний попит на продукцію агропромислового комплексу, а також підвищити рівень життя людей.

Сучасні засоби захисту рослин мають відповідати одночасно низці критеріїв: препарат має бути ефективним, безпечним для довкілля та здоров'я людей, бути доступним за ціною для сільгоспвиробників, бути сталим за фізико-хімічними параметрами, його зберігання не повинно потребувати надто особливих умов, а застосування — призводити до швидкого розвитку резистентності до нього у цільових організмів (бур'янів, хвороб, шкідників).

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. споживач має право на одержання необхідної, доступної та достовірної інформації про товари (роботи, послуги), що забезпечує можливість їх компетентного вибору. Відповідна інформація доводиться до відома споживачів виготовлювачем (виконавцем, продавцем) у технічній документації, що додається до товарів (робіт, послуг), на етикетці, а також маркуванням чи в інший спосіб, прийнятий для окремих видів товарів або в окремих сферах обслуговування [3].

Згідно чинного законодавства на територію України можуть ввозитися, продаватися і використовуватися тільки зареєстровані препарати. Предметом реєстрації є: препарат та сфера застосування (інсектицид- сільськогосподарська культура, норма, кількість; фунгі-

цид - технологія використання; гербіцид - індустріальний чи приватний сектор).

Виділяють два види реєстрації: постійна та тимчасова. При постійній реєстрації видається посвідчення серії А, термін дії якого складає 10 років. При тимчасовій реєстрації видається посвідчення серії В, термін дії якого може складати 1 чи 2 роки. В процесі державних випробувань і реєстрації засобів захисту рослин беруть участь такі державні структури: Міністерство охорони природних ресурсів України; Міністерство охорони здоров'я; Інститути біологічного профілю.

Серед основних видів підробок засобів захисту рослин виділяють: продаж генериків під назвою оригінальних препаратів; нелегальне фасування оригінальних препаратів; відсутність діючої речовини в імітації препаративної форми; низький вміст діючої речовини; продаж замість препарату невідомих речовин. Слід також сказати, що наслідки від використання фальсифікованих пестицидів можуть бути різними, залежно від того, що саме було використано для виготовлення фальсифікату — від неприємних до небезпечних. Результатом їх використання завжди є втрата аграріями коштів, а також частини або всього врожаю.

Чинне законодавство України чітко визначає поняття «фальсифіковані пестициди і агрохімікати». Отже згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання використанню фальсифікованих пестицидів і агрохімікатів» N141-V від 14.09.2006 року, фальсифіковані пестициди і агрохімікати це - продукція, яка не відповідає встановленим вимогам, що висуваються до пестицидів і агрохімікатів, у тому числі вимогам щодо маркування та пакування, розміщення інформації про товар на його упаковці тощо, та/або продукція, на упаковці якої зареєстрований знак для товарів та послуг використано з порушенням прав власника [4].

Фальсифіковані контрафактні пестициди і агрохімікати містить якусь частину справжньої діючої речовини. Але ж, окрім діючої речовини, ефективність препарату визначається ще й поверхнево-активними речовинами, які поліпшують процес дії діючої речовини, розчинниками, стабілізаторами тощо. Що ж насправді було використано в підробленому препараті невідомо. Дедалі частішають випадки, коли «препарат» спрацював, але в ґрунті залишилися рештки діючої речовини або поверхнево-активних речовин, які призводять до втрати врожаю культур, що будуть висіватися на цих землях наступного року. Використання фальсифікатів створює загрозу довкіллю та

здоров'ю людей через їх можливе потрапляння в ґрунтові води з подальшим отруєнням питної води що може призвести до отруєння людей у цілих населених пунктах. У ряді випадків після використання фальсифікованого контрафактного препарату він просто може не дати очікуваного результату.

Отже, наслідки використання фальсифікованих засобів захисту рослин є негативними не тільки для виробника оригінального продукту та право власника об'єкта інтелектуальної власності, а й для сільськогосподарства, довкілля і людини, та держави в цілому. При цьому, у першому випадку: страждає репутація фірми та препарату; не окупуються інвестиції в створення оригінального препарату, його просування на ринок; виробником та право власником втрачає вигоду. Для сільськогосподарства наслідками використання фальсифікованих засобів захисту рослин є: низька біологічна ефективність; загибель сільськогосподарської культури; заборона на реалізацію врожаю; неможливість експорту сільськогосподарської продукції. Наслідками використання таких продуктів для людини і довкілля є: вплив на здоров'я; забруднення продуктів харчування небезпечними речовинами; забруднення ґрунту, води; загибель флори та фауни.

Внаслідок вироблення та реалізації контрафактних фальсифікованих засобів захисту рослин одночасно порушується норми, що регулюються різними галузями законодавства України, починаючи з норм цивільного права, що регулюють права інтелектуальної власності, норм, якими захищаються права споживачів, норм екологічного права та інших галузей законодавства.

Слід зазначити, що такий вид злочину, як виготовлення та збут фальсифікованих засобів захисту рослин підпадає під дію Кримінального кодексу України, а саме статті 229 - "Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару" [5]. Тобто, не дивлячись на серйозність цього порушення та можливість настання тяжких наслідків у зв'язку з виготовленням та збутом фальсифікованих засобів захисту рослин, покарання злочинців може наступити лише за порушення прав інтелектуальної власності на знак для товарів та послуг, фірмове найменування або кваліфіковане зазначення походження товару, де санкції цієї статті, на погляд автора, є для такого серйозного порушення недостатньо жорсткими. З аналогічними проблемами стикаються й інші країни світу, оскільки передбачена кримінальним законодавством відповідальність за вироблення та розповсюдження фаль-

сифікованих пестицидів у всьому світі є значно м'якшою, ніж за вироблення та збут наркотичних засобів або торгівлі зброєю. Тому, на погляд автора, сьогодні є потреба у внесенні до Кримінального Кодексу України окремого складу злочину за виготовлення, ввезення та розповсюдження фальсифікованих небезпечних речовин таких як пестициди, агрохімікати та медичні препарати із жорсткими санкціями, що відповідають ступеню небезпеки цього виду злочину.

Список літертури

1. Яременко В., Сліпушко О. Новий тлумачний словник української мови / Київ, «Аконіт», 2000. у 4-х томах;
2. Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 2 березня 1995 р. N 86/95-ВР;
3. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р.;
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання використанню фальсифікованих пестицидів і агрохімікатів» N 141-V від 14.09.2006 р.;
5. Кримінальний кодекс України.